

Cinsel Sağlık Bilgi Testi: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Funda Evcili¹, Zehra Gölbaşı²

¹Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Sivas, Türkiye

²Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Sivas, Türkiye

Funda Evcili, Araş. Gör. Dr.
Zehra Gölbaşı, Doç. Dr.

İletişim:

Araş. Gör. Dr. Funda Evcili
Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, Sivas, Türkiye
Tel: +90 346 219 10 10
E-Posta: fundaevcili@hotmail.com

Gönderilme Tarihi : 18 Ağustos 2016
Revizyon Tarihi : 18 Ağustos 2016
Kabul Tarihi : 23 Eylül 2016

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilişkili bilgi düzeylerini değerlendirmeyi sağlayacak bir ölçme aracı geliştirmek, geçerlik ve güvenilirliğini belirlemektir.

Yöntem: Cinsel Sağlık Bilgi Testi'nin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek amacıyla yapılan metodolojik çalışmada, katılımcıların cinsellikle ilgili konularda bilgi düzeylerini ölçmek amacıyla 59 sorudan oluşan çoktan seçmeli test oluşturulmuştur. Uzman görüşü yoluyla testin kapsam geçerliliği değerlendirilmiştir. Uzmanların önerileri çerçevesinde testte yer alan sorularda düzeltmeler yapılmıştır. Test, bir devlet üniversitesinde okuyan 113 öğrenciye uygulanmıştır. Verilerin analizi SPSS 14 programında yapılmıştır. İstatistiksel analizde madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi ve Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular: Yapılan analizler doğrultusunda güvenilirlik katsayısı 0.88 olan 40 sorudan oluşan testin son hali elde edilmiştir.

Sonuç: Cinsel Sağlık Bilgi Testi'nin, üniversite öğrencilerinin cinsellik ve cinsel sağlıkla ilişkili bilgilerini ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Cinsellik, cinsel sağlık, bilgi testi geliştirme

SEXUAL HEALTH INFORMATION TEST: DEVELOPING, RELIABILITY AND VALIDATION

ABSTRACT

Aim: The aim of this study was order to an measuring tool develop, validity and reliability that it will allow individuals to determine their level of sexuality and sexual health-related issues information.

Method: In this methodological study a questionnaire composed of 59 multiple choice questions, regarding issues related to individuals' sexuality, was composed. Validity of question content was reviewed by an expert. Recommended corrections were made and questions determined to be unsuitable were excluded according to the expert's opinion resulting in 40 approved questions. The questionnaire was distributed to students (n=113) at Cumhuriyet University. Data was evaluated with the SPSS 14 package program. Correlation of item difficulty and item discrimination values were calculated in the statistical analysis. Cronbach alpha reliability was calculated in order to determine the internal consistency of questions in the questionnaire.

Results: The Cronbach alpha reliability coefficient was found to be 0.88.

Conclusion: Results obtained from this study showed that the Sexual Health Questionnaire was an effective measurement tool with a high degree of reliability and validity in determining individual sexuality, and sexual health-related, issues.

Key words: Sexuality, sexual health, developing information test.

Cinsellik, birçok toplumda cinsel gereksinimleri dışı vurma ve tatmin etme amacıyla yapılan davranışlar olarak anlaşılmaktadır. Ancak cinsellik, insanın yalnızca cinsel açıdan aktif olup olmaması ile sınırlı olmayan oldukça geniş ve kompleks bir kavramdır. Doğumdan ölüme kadar yaşamın bütünüyle bir parçası olarak kabul edilen cinsellik, insanın bir yandan denge içinde varlığını ve sosyalizasyonunu öte yandan türünü sürdürebilmesini sağlayan pozitif bir güç olarak kabul edilmektedir (1,2). Cinsel sağlık ise fiziksel ve mental sağlığın önemli bir bileşeni olup (3), sadece hastalık, sakatlık ya da disfonksiyonun olmaması değil cinsellikle ilgili fiziksel, emosyonel, sosyal ve mental iyilik hali olarak tanımlanmaktadır (4).

Bireylerin cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, istenmeyen gebelikler, zorlama, fark gözetme, ayrımcılık ve şiddet riskinden bağımsız, güvenli ve doyum verici cinsel deneyimler yaşayabilmesi için cinsellik ve cinsel sağlık konularında yeterli ve doğru bilgiye sahip olması gereklidir (4). Cinsellikle ilişkili konularda yetersiz / yanlış bilgilendirme; cinsel işlev bozukluklarının ortaya çıkmasına, cinsel kimlik gelişiminin olumsuz yönde etkilenmesine ve cinsel yaşam kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir (5-8). Bireylerin cinsel konularda sahip oldukları yanlış inanışların cinsel sağlıklarını negatif yönde etkilenmesini önleyebilmek amacıyla güvenilir, güncel, yeterli bilgiye dayalı eğitim programlarına gereksinim bulunmaktadır (9-11). Bu noktada eğitim sürecine alınması gereken hedef grupların belirlenmesini ve bireylerin cinsel sağlıkla ilişkili bilgi düzeylerinin ortaya konulmasını sağlayacak ölçme araçları kullanılmalıdır.

Literatürde cinselliği cinsel kimlik, cinsel yönelim, erotizm, cinsel haz, toplumsal cinsiyet ve üreme boyutları ile değerlendiren; bilimsel ilkelere uygun geliştirilen, birçok ölçek bulunmaktadır (12-19). Bununla birlikte, cinsel sağlıkla ilişkili bilgi düzeyini belirlemeye yönelik az sayıda ölçme aracı mevcuttur. Tuğut ve Gölbaşı (2013) tarafından geliştirilen Cinselliği Değerlendirme Bilgi Testi, öğrenci hemşirelerin cinselliği değerlendirme bilgisini ölçmek (20), Gölbaşı ve Kutlu (2002) tarafından geliştirilen Üreme Sağlığı Bilgi Testi, adölesan kızların üreme sağlığına ilişkin bilgi düzeylerini saptamak (21), Vefikuluçay ve Kutlu (2003) tarafından geliştirilen Üreme Fizyolojisi Bilgi Testi ise üreme sisteminin anatomisi ve üreme fizyolojisi bilgilerini değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır (22). Dolayısıyla gerek cinselliği bir bütün olarak ele alan gerekse farklı sosyokültürel özelliklere sahip bireylerin cinsel sağlıkla ilişkili bilgi düzeyini objektif ve kapsamlı bir şekilde ortaya koymaya yarayacak bir ölçme araçlarına gereksinim vardır. Bu çalışmada, Cinsel Sağlık Bilgi Testi (CSBT)'nin geliştirilmesi, geçerlilik ve güvenilirliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve yöntem

Araştırma tipi, yapılan yer, örneklemin belirlenmesi

Bu çalışma "Akran Eğitimi Modelinin Üniversite Öğrencilerinin Cinsel Mitlerine Etkisi" isimli doktora tez çalışmasından üretilmiştir. Araştırma, metodolojik araştırma türünde olup bir devlet üniversitesinde yürütülmüştür. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiştir. CSBT, 113 gönüllü üniversite öğrencisine uygulanmıştır.

CSBT taslak formunun geliştirilmesi: CSBT, gençlerin cinsellikle ilgili konulardaki bilgi düzeylerini objektif olarak saptamak amacıyla oluşturulmuştur. CSBT'nin geçerlilik ve güvenilirliğini belirlemek için yapılan metodolojik çalışmada, cinsellik ve cinsel sağlığın bütün boyutlarını kapsayacak şekilde 59 çoktan seçmeli soru hazırlanmıştır (Tablo 1). Bilgi testi ile ölçülmesi amaçlanan cinsel sağlığın boyutları, bu boyutlar ölçmeye yönelik hazırlanan soru sayısı Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. CSBT'nde bulunan soru sayıları ve konulara göre dağılımı

Konular	Soru Sayısı	Soru Numarası
Cinsel Sağlık / Üreme Sağlığı	8	1-8
Cinsellikle İlgili Evrensel Değerler	2	9-10
Cinsel Kimlik Gelişimi	5	11-15
Cinsel Yönelimler	4	16-19
Cinsiyet-Toplumsal Cinsiyet	6	20-25
Üreme Sisteminin Anatomisi	4	26-29
Cinsel İlişki / Cinsel Doyum	4	30-33
Üremenin Fizyolojisi	4	34-37
Gebelikten Korunma	6	38-43
Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar	8	44-51
Cinsel Şiddet	4	52-55
Güvenli Cinsel Davranışlar	4	56-59
Toplam	59	

Kapsam geçerliliği

Geçerlilik, bir ölçme aracının, ölçmek istediği özelliği başka değişkenlerle karıştırmadan ölçebilme derecesidir. Kapsam geçerliliği, bir ölçme aracının değerlendirilmesi gereken konuyu, tutumu ya da davranışları kapsayıp kapsamadığı ile ilgilidir. Uzman görüşü, kapsam geçerliliğini belirleme yollarından biri olarak kabul edilmektedir (23,24). Çalışmamızda CSBT'nin kapsam geçerliliğini test edebilmek, soruların ölçülmek istenen alanı ölçüp ölçmediğini ve ölçülmek istenen alan dışında farklı noktaları barındırıp barındırmadığını değerlendirmek amacıyla Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği alanında

uzman beş öğretim üyesinin görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlardan gelen öneriler doğrultusunda anlaşılmayan, yanlış ve düzeltilmesi gereken sorular belirlenmiş; dil ve bilimsel içerikle ilişkili düzenlemeler yapılmıştır. Testten çıkarılması gereken soru olmamıştır.

Verilerin toplanması: Bilgi testi, bir devlet üniversitesinin herhangi bir yükseköğretim programına kayıtlı 113 öğrenciye uygulanmıştır. Uygulamaya sağlık bilimleri ile ilişkili fakültelerde ve / veya yükseköğretimde okuyan öğrenciler alınmamıştır. Öğrencilere çalışmanın amacı ve testi bireysel doldurmalarının önemi açıklanmış, öğrencilerden sözel onam alınmıştır.

Verilerin değerlendirilmesi: Test uygulandıktan sonra her bir sorunun madde gücünü ve madde ayırt ediciliğini belirleyebilmek amacıyla veriler kodlanmıştır. Testte doğru cevaplanan sorulara 1 puan, yanlış cevaplanan ya da yanıtız bırakılan sorulara 0 puan verilerek bir puanlama yapılmıştır (23-25). Veriler, bilgisayar ortamında SPSS 14.0 for Windows paket programına aktarılmıştır. Testin psikometrik analizleri için madde güçlük indeksi, madde ayırt edicilik indeksi, Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular ve tartışma

Madde analizi

CSBT'nde yer alan soruların psikometrik özelliklerini ortaya koyabilmek için madde güçlük indeksi (p_j) ve madde ayırt edicilik indeksi (r_{jk}) hesaplanmıştır (Tablo 2).

Madde güçlük indeksi

Testte yeralan her bir soruya doğru cevap verenlerin sayısının, testi yanıtlayan toplam yanıtlayıcı sayısına oranı o soru maddesinin güçlük indeksini verir. Madde güçlük indeksinin 0.00 ile +1.00 arasında olması beklenir (26). Değerin +1 yaklaşması, sorunun kolay bir soru olduğu ve yanıtlayıcıların büyük bir bölümü tarafından o sorunun yanıtlandığı şeklinde yorumlanır. Sorunun sayısal değerinin 0.00'a yaklaşması durumunda soruyu çok az kişi yanıtladığı ve sorunun zor bir soru olduğu kabul edilir.

Soruların madde güçlük indeksi değerleri aşağıda verilmiştir (25):

Çok zor: 0.00-0.19,

Zor: 0.20-0.39,

Orta derece: 0.40-0.59,

Kolay: 0.60-0.79,

Çok kolay: 0.80-1.00

Tablo 2. CSBT'nde yer alan soruların madde güçlük (p_j) ve madde ayırt edicilik (r_{jk}) puanlarına göre dağılımı

Madde	p_j	r_{jk}	Madde	p_j	r_{jk}	Madde	p_j	r_{jk}
1	0.42	0.13	21	<0.56	0.36	41	0.38	0.44
2	0.51	0.05	22	0.32	0.52	42	0.25	0.63
3	0.44	0.20	23	0.42	0.43	43	0.49	0.41
4	0.30	0.17	24	0.39	0.43	44	0.48	0.29
5	0.39	0.19	25	0.61	0.31	45	0.54	0.53
6	0.37	0.13	26	0.23	0.15	46	0.41	0.43
7	0.75	0.10	27	0.54	0.56	47	0.16	0.63
8	0.61	0.16	28	0.62	0.48	48	0.32	0.56
9	0.36	0.07	29	0.61	0.29	49	0.21	0.67
10	0.58	0.08	30	0.61	0.03	50	0.57	0.48
11	0.73	0.27	31	0.56	0.47	51	0.69	0.44
12	0.56	0.17	32	0.27	0.33	52	0.47	0.35
13	0.31	0.42	33	0.74	0.44	53	0.58	0.49
14	0.34	0.24	34	0.40	0.36	54	0.54	0.26
15	0.45	0.15	35	0.63	0.50	55	0.67	0.28
16	0.27	0.24	36	0.84	0.20	56	0.23	0.15
17	0.55	0.27	37	0.27	0.40	57	0.49	0.40
18	0.31	0.44	38	0.47	0.24	58	0.37	0.13
19	0.23	0.08	39	0.43	0.34	59	0.36	0.07
20	0.32	0.41	40	0.23	0.62			

p_j = Madde güçlük indeksi, r_{jk} = Madde ayırt edicilik indeksi

Çalışmamızda CSBT'nde madde güçlük indeksi 0.20-39 arasında olan 14 soru, 0.40-0.59 arasında olan 18 soru, 0.60-0.79 arasında olan 8 soru bulunmaktadır. Bu sorular üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan CSBT'ne alınmıştır. Madde güçlük indeksi 0.00-0.19 arasında olan bir soru çok zor; 0.80 ve üzerinde olan 1 soru ise çok kolay olduğu kabul edilerek testten çıkarılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. CSBT'nde bulunan soruların madde güçlük indeksi aralığı ve soru sayısı

Madde güçlük indeksi aralığı	Yorum	Soru Sayısı
0.00-0.19 arası	Çok Zor	1
0.20-0.39 arası	Zor	14
0.40-0.59 arası	Orta Derecede	18
0.60-0.79 arası	Kolay	8
0.80-1.00 arası	Çok Kolay	

Madde ayırt edicilik indeksi

Madde ayırt edicilik indeksinin amacı, bilenle bilmeyeni ayırt etmektir. Teste katılanların her bir maddeden aldıkları puan ile testin tümünde aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısının yüksek olması maddelerin ayırt edici olduğunu gösterir. Korelasyon katsayısının negatif çıkması ise testten yüksek puan alanların cevaplamayıp daha düşük puan alanların soruyu cevaplayabildiğini gösterir (26).

Soruların madde ayırt edicilik indeksi değerleri aşağıda verilmiştir (21,25):

Testten çıkarılmalı / ayırtediciliği düşük: Negatif ve 0.15 arası,

Geliştirilerek kullanılmalı: 0.16-0.19 arasında olan sorular,

Kullanılabilir: 0.20-0.30 arasında olan sorular

İyi: 0.31-0.40 arasında olan sorular

Oldukça iyi: 0.41 ve üstünde olan sorular ise olarak nitelendirilmektedir.

Çalışmamızda CSBT'nde madde ayırt edicilik değeri negatif ve 0.15 arasında olan 13 soru direkt ve 0.16-0.19 arasında olan 4 soru ise madde analizlerine bakılarak testten çıkarılmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. CSBT'nde bulunan soruların madde ayırt edicilik indeksi aralığı ve soru sayısı

Madde ayırtedicilik indeksi aralığı	Yorum	Soru Sayısı
Negatif ve 0.15	Çıkarılmalıdır	13
0.16-0.19	Düzeltililebilir	4
0.20-0.30	Kullanılabilir	11
0.31-0.40	İyi	8
0.41 ve üstü	Çok iyi	23

Testte yapılan düzeltmeler sonrasında soru sayısı 40'a düşmüştür (Tablo 5).

Test puanlarına ait iç tutarlılık analizi

Bir ölçme aracının iç tutarlılığını (internal consistency) değerlendirmek için Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı kullanılır. Test içinde yer alan soruların iç tutarlılığının (homojenliğinin) bir ölçüsü olarak kabul edilen katsayının 0-1 arasında bir değer alması beklenir. Bir ölçme aracının güvenilirlik katsayısının olabildiğince büyük olması ölçekte yer alan maddelerin aynı özelliği değerlendirdiğini ve birbirleriyle tutarlı olduğunu gösterir. Cronbach Alpha Güvenilirlik Katsayısı değerleri aşağıdaki şekilde yorumlanır (23,27):

Güvenilir değil: 0.40'ın altı

Düşük güvenilirlikte: 0.40-0.59,

Güvenilir: 0.60-0.79,

Yüksek güvenilirlikte: 0.80-1.00

Tablo 5. CSBT'nde bulunan soru sayısı, başlangıç ve analizler sonundaki sayıları

Konular	Uygulama Öncesi Soru Sayısı	Uygulama Sonrası Soru Sayısı
Cinsel Sağlık / Üreme Sağlığı	8 soru	1 soru
Cinsellikle İlgili Değerler	2 soru	1 soru
Cinsel Kimlik Gelişimi	5 soru	4 soru
Cinsel Yönelimler	4 soru	3 soru
Cinsiyet-Toplumsal Cinsiyet	6 soru	3 soru
Üreme Sisteminin Anatomisi	4 soru	3 soru
Cinsel İlişki / Cinsel Doyum	4 soru	4 soru
Üremenin Fizyolojisi	4 soru	3 soru
Gebelikten Korunma	6 soru	6 soru
Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar	8 soru	7 soru
Cinsel Şiddet	4 soru	3 Soru
Güvenli Cinsel Davranışlar	4 soru	2 soru
Toplam	59	40

Çalışmamızda CSBT'nin Cronbach alfa güvenilirliği katsayısı 0.88 olarak bulunmuş, testin iç tutarlılığının yüksek güvenilirlikte olduğu belirlenmiştir (Tablo 6).

Tablo 6. CSBT'nin iç tutarlılık analizi

	n	Alpha
Cronbach Alpha Katsayısı	113	0.88

Sonuç ve öneriler

Bu araştırmadan elde edilen veriler, Cinsel Sağlık Bilgi Testi'nin üniversite öğrencilerinin cinsellik ve cinsel sağlık ile ilişkili bilgi düzeyini belirlemede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır. CSBT, eğitim programlarının öncesinde katılımcıların sahip olduğu bilgi düzeyini belirlemede ve cinsellikle ilişkili eğitim programlarının etkisinin ölçülmesinde kullanılabilir.

Kaynaklar

- Kaplan HI, Sadock BJ. İnsan Cinselliği, Klinik Psikiyatri. Nobel Tıp Kitap Ltd. Şti; 2004.s:243-67.
- Bates J. Broaching Sexual Health Issues With Patients. Nurs Times 2011;107:20-2.
- Nusbaum M, Rosenfeld JA. Sexual health Across the Lifecycle. 1 nd ed. United Kingdom: Cambridge University Press 2004; p:1-3.
- World Health Organization (2002) Sexual Health. Available from: <http://www.who.int./reproductive-health/gender/sexualhealth.html> Available date: 01.08.2015.
- Metz ME, Pryor JL. Premature ejaculation. A psychophysiological approach for assessment and management. J Sex Marit Ther 2000;26:293-320.
- Lewis RW, Fugl-Meyer KS, Bosch R. Epidemiology/Risk Factors of Sexual Dysfunction. Journal of Sexual Med 2004;1:35-9.
- Yarhouse M. Sexual identity therapy: Practice framework for managing sexual identity conflicts. 2006.
- Yılmaz E. Cinsel sorunlar ve tutumlar üzerine bir epidemiyolojik araştırma. First National Congress of Association of Cognitive and Behavioral Therapy Abstract Book, İstanbul; 2007.
- Civil B, Yıldız H. Erkek Öğrencilerin Cinsel Deneyimleri ve Toplumdaki Cinsel Tabulara Yönelik Görüşleri. DEUHYO ED 2010;3:58-64.
- Çakmak E. (2011) Vajinismus Olan Kadınlarda Bağlanmanın Cinsel İşlevler Ve Klinik Bulgulara Etkisi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul; 2011.
- Torun F, Torun SD, Özaydın N. Erkeklerde cinsel mitlere inanma oranları ve mitlere inanmayı etkileyen faktörler. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi 2011;24:24-31.
- Zilbergeld B. The New Male Sexuality. Revised Edition, New York; Batam Books 1999.
- Zimbardo PG, Boyd JN. Putting time in perspective: A valid, reliable, individual-differences metric. Journal of Personality and Social Psychology, 1999;77,1271-88.
- Payne DL, Lonsway KA, Fitzgerald LF. Rape myth acceptance: Exploration of its structure and its measurement using the Illinois Rape Myth Acceptance Scale. Journal of Research in Personality 1999;33:27-68.
- Aygin D, Aslan FE. Kadın Cinsel İşlev Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlaması Türkiye Klinikleri J Med Sci 2005;25:393-9.
- Gerger H, Gerger H, Kley H, Bohner G, Siebler F. The Acceptance of Modern Myths About Sexual Aggression (AMMSA) scale: Development and validation in German and English. Aggressive Behavior 2007;33:422-40.
- Çelik M, İnanç BY. Evlilik Doyum Ölçeği: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışmaları, Çukurova Üniversitesi Enstitü Dergisi 2009;18:247-69.
- Çelik E. (2013) Cinsel Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması JEE 2013;3:1-9.
- Chapleau KM. Power-Sex Beliefs Scale is Associated with Attitudes toward Sexual Violence 2014, Available from: <https://osf.io/jenm3/>, Available date: 01.08.2015.
- Tuğut N, Gölbaşı Z. Öğrenci Hemşirelere Yönelik Cinselliği Değerlendirme Bilgi Testi'nin Geliştirilmesi, Geçerlik Ve Güvenirliği. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2013;16:3.
- Daş Gölbaşı Z, Kutlu Ö. Lise Öğrencisi (15-17 Yaş Arası) Adölesan Kızlar İçin Hazırlanan Üreme Sağlığı Eğitim Programına Dayalı Üreme Sağlığı Bilgi Testinin Geliştirilmesi. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2002;2:21-30.
- Vefikuluçay D, Kutlu Ö. Üreme Fizyolojisi Bilgi Testinin Geliştirilmesi, HIV/AIDS Dergisi Ekim-Kasım-Aralık 2003;5(4).
- Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi.1.Baskı. Ankara:Atlas Yayınları; 2002.p.16-61.
- Büyüköztürk Ş. Sosyal Bilimler İçin Veri El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum.14.Baskı. Ankara:Pegem A Yayıncılık; 2007. p.133-40.
- Özçelik DA. Test Hazırlama Kılavuzu. 4.Baskı. Ankara: Pegem Akademi; 2010. p.111-29.
- Baykul Y. Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması. 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi;2010.p.111-31.
- Gözüm S, Aksayan S. Kültürler Arası Ölçek Uyarlaması İçin Rehber II: Psikometrik Özellikler ve Kültürlerarası Karşılaştırma. Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi 2003;5:3-14.